

מלקוחם

שבועות ורטואלי
בבית אבי חי

בין לונדון לבית לחם

בועז שחק

מטרתנו של דף המקורות הזה היא לעורר סקרנות ושאלות באשר לסוגיה של מחויבות או אי מחויבות למקום, לתרבות, לחברה.

טיפים להנחיה בקבוצה

← אפשר לפתוח בסבב פתיחה. בתקופה האחרונה היינו כולנו כבולים למקום מסוים, בלי בחירה במקום, בזמן ובאנשים שאיתנו. מה התאפשר לכם במציאות הזו ומה נלקח מכם?

1 ← "באשר תלכי אלך": מגילת רות

טיפים להנחיה בקבוצה

← במידה וחלקים מהקבוצה או כולה אינם מכירים את סיפור מגילת רות, מומלץ מאוד שהמנחה יספר בתמצית את הסיפור, או לפחות את ההתחלה.

נעמי, אלמנתו של איש עשיר, חוזרת חסרת כול לארץ ישראל לבקש לחם ובית. מלוות אותה שתי כלותיה, רות וערפה, שהתאלמנו גם הן. שלוש נשים במסע חזרה לבית הנטוש בארץ. באמצע המסע מתחוללת דרמה של ממש:

(ח) ותאמר נעמי לשתי כלתייה לכה שבנה אשה לבית אמה; יעשה (יעש) יהוה עמכם חסד כאשר עשיתם עם-המתים ועמדי (ט) יתן יהוה לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה; ותשק להן ותשאנה קולן ותבכינה (י) ותאמרנה לה: כי אתך נשוב לעמך (יא) ותאמר נעמי שבנה בנתי למה תלכנה עמי: העוד לי בנים במעי והיו לכם לאנשים. (יב) שבנה בנתי לכן כי זקנתי מהיות לאיש: כי אמרתי יש לי תקוה גם הייתי הלילה לאיש וגם ילדתי בנים. (יג) הלהן תשבנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש; אל בנתי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי יד יהוה (יד) ותשנה קולן ותבכינה עוד; ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה (טו) ותאמר הנה שבה יבמתך אל עמה ואל אלהיה; שובי אחרי יבמתך (טז) ותאמר רות אל תפגעני בי לעזבך לשוב מאחריך: כי אל אשר תלכי אלך ובאשר תליני אליו עמך עמי ואלהיה אלהי (יז) באשר תמותי אמות ושם אקבר; כה יעשה יהוה לי וכה יוסיף כי המות יפריד ביני ובינך"

(רות, א)

← שתפו ברגשות ובמחשבות שעלו בכם מתוך קריאת הקטע.
 ← רות מתמסרת לנעמי בשורה של ביטויים – עד המוות. נסו לחשוב מה משמעותם של ביטויים אלה: מה הם יוצרים במערכת היחסים בין השתיים?

2 ← לונדון / חנוך לוין

אבל בלונדון יש יותר סרטים	"שלום
בלונדון יש מוסיקה טובה	אני נוסעת
בלונדון טלויזיה מצוינת	אני לא רוצה
בלונדון אנשים יותר אדיבים	שתלוו אותי הלאה
כך שהיאוש נעשה יותר נוח	לא שיש לי אשליות
אתה מבין?	בקשר ללונדון
היאוש נעשה יותר נוח (...)"	לונדון לא מחכה לי
	גם שם אהיה לבד
	ואולי זה כבר לכל החיים
	להיות לבד

← נסו לכתוב בראש את הסצנה הקודמת שהניעה את גיבורת השיר לצאת ללונדון. מדוע יצאה? מדוע אינה רוצה שילוו אותה? מה הכוונה שהיאוש נעשה יותר נוח? נוח ממה?
 ← נסו לחשוב על השיר הזה בהקשר של הקטע שאותו למדנו על נעמי ורות.

טיפים להנחה בקבוצה

← כדאי שהמנחה יעודד בשלב זה דיבור פתוח ואסוציאטיבי של מחשבות ורגשות כולל מקום לדברים מהכאן ועכשיו של החיים בארץ.

3 ← האדם עץ השדה

"אחד ממקורות הסבל הבסיסיים של האדם המודרני הוא חוסר ההשתייכות החברתית. הבדידות האישית שמרגישים רבים, והרגשת הניכור הכללית של בני האדם בזמן הזה, הן ביטויים לכך שהאדם הפסיק להיות 'נטוע באדמה'. כיום, רוב ההשתייכויות החברתיות הקיימות אינן מהותיות אלא פרקטיות בלבד. אנשים מתאגדים בקבוצות כדי לשמור על אינטרסים משותפים, אבל זהו שיוך כמעט מקצועי; הם אינם מרגישים שכאן הוא ביתם, שיש מקום שבו הם שתולים. זוהי יחידה שאורגנה במקרה, כדי לבנות הגנה והתקפה הדדיים ותו לא. אנשים רבים הם מעין נוודים, שבמקרה הזדמנו למקום מסוים, אך אין דבר מהותי אשר קושר אותם אליו. הם אינם חשים יחס מיוחד כלפי מקומם, ולכן הם נעקרים בקלות משם. מבחינה מסוימת דמותו של האדם המודרני מזכירה צמחי נוי פלסטיים, המסוגלים לפרוח מבלי להזדקק לאדמה, מפני שהם אינם חיים כלל. מציאות זו נובעת מן השאיפה לאידיאל החופש של הפרט, הרוצה לנתק את עצמו מכל חברה שהיא; האדם הפרטי מנסה להפוך את עצמו לתמצית וליסוד של המציאות כולה. העמידה על הזכות להיות אינדיבידואליסט בלתי תלוי, מאפשרת להסתדר בכל מקום באותה המידה, מפני שממילא אין הוא שייך באמת לאף אחד מהם. היחס במקרא לאדם כזה הוא ברור. אם מחד ניתן למצוא ביטויים כמו 'צדיק כתמר יפרח, כארז בלבנון ישגה' או 'והיה כעץ שתול על פלגי מים', הרי שהאדם התלוש מתואר 'כגלגל, כקש לפני רוח', שפירושו: כמו שיח יבש שנעקק, והרוח מגלגלת אותו ממקום למקום. אדם שחיוו אינם בנויים על יסוד קבוע, ממילא מרגיש שכל סוג של התקשרות ומחויבות הן לגביו כבלים, מאסר ומחנק. אדם כזה בעצם בחר לחיות כעץ כרות."

(הרב עדין אבן ישראל (שטיינזלץ), "האדם עץ השדה", **חיי שנה**, ידיעות ספרים, עמ' 129–135)

"וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתּוֹל עַל פְּלָגֵי מַיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעָלָהוּ לֹא יִבּוֹל וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ. לֹא כֵן הָרְשָׁעִים כִּי אִם כְּמֵץ אֲשֶׁר תִּדְכְּנוּ רוּחַ" (תהלים א, ג-ד)

- ← סמנו משפט או ביטוי אחד בדברי הרב שטיינזלץ שתפס את תשומת לבכם במיוחד.
- ← האם יצא לכם להרגיש פעם כמו עץ שתול על פלגי מים? או להפך – כמו קש לפני רוח? תוכלו לתאר את החוויה, ולשתף בתחושות שהרגשתם?

← 4 רואים רחוק רואים שקוף / יענק'לה רוטבליט

שכוח בה לתת לשאת פנים אל המחר.	בן אדם כעץ שתול על מים שורש מבקש בן אדם כסנה מול השמיים בו בוערת אש.	צר היה כל כך הייתי אז מוכרח לכרוש כנפיים ולעוף אל מקום שבו אולי כמו הר נבו רואים רחוק רואים שקוף.
בערה בי אש יצאתי לבקש ימים סערתי כסופה שבתי אל ביתי למצוא שאת איתי עד בוא הדרך אל סופה.	אז דרכי אבדה חיי היו חידה צמא כמו הלך במדבר אל מילת אמת	

- ← לאן עף הדובר בשיר? מדוע יצא לדרך? איך פתאום חזר?
- ← אם השיר של יענק'לה רוטבליט היה דמות חיה ומדברת, האם היה לה מה לומר לרב שטיינזלץ?
- ← מה הייתה אומרת הדמות לבחורה שנסעה ללונדון בשירו של לוין?

טיפים להנחיה בקבוצה

- ← אם הקבוצה מתאימה ומוכנה לכך, המנחה יכול להזמין שלושה משתתפים לבמה מאולתרת של שולחן בבית קפה, ולייצג בגוף ראשון כל אחת מהדמויות: הבחורה מלונדון, הבחור שצר היה לו כ"כ ורות המואבייה.

← סיכום

אפשר להתבונן על מציאות הקורונה שחוינו לאחרונה כטעות אחת גדולה. אבל אולי יש לנו אפשרות בתוך המגבלות האלו למצוא גם את אפשרויות הבחירה שלנו: בשיבה הביתה, ביכולת להיות נטועים ומחוייבים. ואולי כמו במגילת רות – המחויבות הזו היא זו שמביאה את הגאולה האישית והחברתית שלנו.

טיפים להנחיה בקבוצה

- ← אפשר לחזור לשאלת הפתיחה על מציאות חיינו לאחרונה, וכך לסכם את החוויה של הלימוד והתובנות החדשות שעלו למשתתפים מהלימוד ביחס למציאות הזו, ושאלת הבחירה שלנו בתוכה.